

اسناد تصویری شهرهای ایران (استان آذربایجان غربی)

پیشگفتار

بعد از انتشار جلد اول اسناد تصویری شهرهای ایران دوره قاجار که با همکاری دانشگاه شهید بهشتی و سازمان میراث فرهنگی کشور تدوین شده بود مورد استقبال شایان علاقمندان به مسایل جغرافیایی تاریخی و فرهنگی قرار گرفت و در نتیجه دانشگاه شهید بهشتی، شورایی متشکل از استادان متخصص تحت عنوان «شورای جمع‌آوری اسناد تصویری شهرهای ایران» به سرپرستی دکتر محمد حسن گنجی استاد ممتاز دانشگاه تهران و مشاور دانشکده علوم زمینی دانشگاه شهید بهشتی به وجود آمد.

هدف اصلی این شورا، جستجو و کشف نقشه‌ها، چشم‌اندازها، نمودارها و طرح منظر عکسهای گذشته ایران است که پژوهش درباره آنها روشنگر بسیاری از نکات مبهم تاریخ و فرهنگ‌ها و نقشه شهرها در تحول آن به شمار می‌رود.

از آنجایی که ممکن است خوانندگان محترم مجله اثر، از وجود چنین آثاری (شامل کتاب، اطلس، نقشه، طرح منظر، عکس و امثال آن) اطلاع داشته باشند، لذا از آنان درخواست می‌شود تا شورای مزبور را از طریق ارائه اطلاعات مورد نظر یاری نمایند و یا مقالات خود را همراه با نقشه به مجله اثر ارائه کنند.

مجله اثر

مقدمه

ارائه اسناد تصویری شهرهای ایران اعم از نقشه‌های واقعی جغرافیایی یا طرح‌های منظر (چشم‌انداز و پانوراما) که به عنوان نقشه شناخته شده، از اهمیت ویژه تا یخی برخوردار است و همین که با اسناد مکتوب مقایسه و مورد پژوهش قرار می‌گیرد روشنگر بسیاری از نکات تاریخی می‌گردد. از این رو در نظر گرفتن اسناد تصویری در بستر نقشه جغرافیایی مناطق ضرورت پیدا می‌کند.

در این مجموعه شش نقشه و سند تصویری که با تلاش فراوان در مراکز مختلفی جمع‌آوری شده، و هر یک دارای اهمیت خاص خود می‌باشد، مورد شناسایی قرار گرفته است که عبارتند از:

- نقشه‌های شهر ارومیه که به وسیله اسداله‌خان توپچی تهیه شده و از مجموعه دانشگاه تهران به عاریت اخذ شده و نیز نقشه‌هایی که از گنجینه پر بهای وزارت امور خارجه به امانت دریافت شده است که در بعضی موارد شامل نقشه قلاع و استحکامات نظامی نیز می‌باشد. لازم به ذکر است در این رابطه، فهرست نقشه‌های آذربایجان که وسیله آقای حمیدی‌نیا کارشناس گنجینه وزارت امور خارجه فراهم گردیده، بسیار ارزشمند است و می‌تواند به عنوان راهنمای پژوهشگران مورد توجه قرار گیرد.

معرفی یک نقشه بدون شناسنامه

فرهاد فخاری تهرانی

کپی نقشه شهر ارومیه که به قطع A3 متعلق به سال ۱۳۱۷ هجری است* در آرشیو شهرداری ارومیه یافته شده است. این نقشه نسبت به نقشه غریبان، از دقت بیشتری برخوردار بوده و با عکس هوایی نقشه انطباق بیشتری دارد. جهت یافتن اصل نقشه سعی بسیار بعمل آمد که متأسفانه موفقیت آمیز نبوده از آنجا که این نقشه بر روی کاغذ اوزالید کهنه‌ای چاپ شده و احتمال از بین رفتن آن می‌رود، نقشه پیوست از روی این نقشه کهنه اسکن شد. امید است کسانی که از اصل نقشه اطلاعی دارند در معرفی آن اقدام شایسته بعمل آورند.

* دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی
* - این تاریخ در پشت نقشه با مداد نوشته شده است.

